

תקבול הניתן לעובד שפורש - תמורת התניית אי תחרות - הינו הכנסה פירותית

נובמבר 2016
חוזר מקצועי מספר 85/16

ברצוננו לעדכנכם, כי בית המשפט העליון¹ פסק, שתקבול המוענק לעובד, על ידי מעבידו, תמורת חתימה על התניית אי תחרות בעת פרישה ממקום העבודה - מהווה תחליף להכנסה, שיכל לקבל אילו היה ממשיך לעבוד בתחומו - ולכן, הינו בבחינת הכנסה פירותית, החייבת במס לפי שיעור המס השולי. ניתן לסתור חזקה זאת - אך הנטל על סתירתה מוטל על הנישום.

להלן עיקרי פסק הדין

בפסק הדין, נידונו מקרים, בהם עובד פרש מעבודתו ותמורת חתימתו על התניית אי תחרות - ניתן לו תקבול כספי.

לדעת פקיד השומה, התקבול מהווה הכנסה פירותית ואילו לדעת הנישומים, זכותם להתחרות במעבידם היא בבחינת "נכס" והוויתור מצדם על זכות זו תמורת פיצוי כספי הוא בבחינת "מכירה" של הנכס המצמיחה רווח הון (עליה חל מס רווח הון, הנמוך משיעור המס השולי).

בית המשפט העליון פסק, כי באם אין הוראת חוק המסדירה סיווג תקבול - כאשר ניתן לסווגו הן כהכנסה הונית והן כהכנסה פירותית, יש למסותו כפירותית.

בהתאם לפסק דין ניסים² בשלב זה, עומדת בפני הנישום האפשרות לסתור חזקה זו ולהראות, כי מדובר בתקבול הוני, כאשר הסיווג של תשלומי אי תחרות לצרכי מס, נעשה בשני שלבים:

בשלב הראשון - יש לבחון האם מדובר בהתניית אי תחרות אמיתית (ולא בכסות לשכר עבודה או במסווה למענק פרישה מוגדל וכדומה).

לשם כך, יש לבחון את כוונותיהם האמיתיות של הצדדים, ובין היתר: ניתן להסתייע בהסכמים קודמים שנכרתו ביניהם (ככל שישנם), בהסכמים שנכרתו מול עובדים אחרים (ככל שישנם), במאפיינים המעידים על יכולת אמיתית של העובד להתחרות במעבידו ועוד.

בשלב השני - יש לבחון כיצד לסווג את התקבול: כהכנסה הונית או כהכנסה פירותית. התניית אי תחרות בין עובד למעביד נועדה לשרת שתי תכליות עיקריות: של המעביד - המעוניין להבטיח שהעובד הפורש לא יתחרה בו, ושל העובד - המבקש פיצוי בגין הירידה הצפויה בהכנסתו, לנוכח העובדה שנחסמה בפניו האפשרות למצות עד תום את כושר השתכרותו בשל ההגבלה המוטלת עליו מכוח התניית אי התחרות.

דין המענק כדין הפרצה שאותה הוא בא למלא - במקרים כאמור לעיל - מענק אי התחרות הינו פיצוי שניתן לעובד הפורש, ולכן, הפרצה שאותה הוא בא למלא הינה שכר העבודה שהעובד לא יקבל לנוכח התחייבותו שלא להתחרות במעבידו, ולפיכך, הינו בבחינת הכנסה פירותית.

¹ עא (עליון) 5083/13 פקיד שומה נ. יוסף ברנע.

² ראו חוזרנו 22/11.

ברית פיקוח • MBT

רואי חשבון

כמו כן, תשלומי אי התחרות, במקרה זה, ניתנו כתוצאה מיחסי העבודה בין הצדדים ומשום קיומם של יחסים אלו, ולפיכך, מתקיימת החזקה הרואה בתשלומים אלו "הכנסת עבודה" פירותית. בנוסף, יש להבחין בין מקרה בו העובד מוסיף להיות "מועסק" אצל מעבידו ולקבל שכר בעד ישיבתו באפס מעשה, ואין הוא יכול לנצל את כישוריו במקומות עבודה אחרים, לבין מקרה בו העובד יכול להוסיף ולנצל את כישוריו ולעבוד במקום שלא נאסר עליו מכוח התניית אי התחרות. אם במקרה הראשון מדובר בתקבול פירותי, שאינו נחשב לפיצוי תמורת איבוד היכולת להתפרנס מאותו תחום - אזי ניתן לטעון כי הוא הדין לגבי המקרה השני וזאת מכוח קל וחומר. חריג לחזקה זו הינו מקרה בו התניית אי התחרות מבטלת את יכולתו של העובד לשוב ולהתפרנס מאותו תחום, כגון התניית אי תחרות גורפת ובלתי מוגבלת בזמן.

בדבר שאלות נוספות ניתן לפנות לר"ח יוסי שלם, בטלפון: 03-6382845
yosys@mbtcpa.co.il